

ร่างพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
(นายเลาฟั้ง บัณฑิตเทอดสกุล กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ (ฉบับที่ ..)
พ.ศ.

หลักการ

แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ ดังต่อไปนี้

- (๑) แก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์การกำหนดพื้นที่ที่จะกำหนดให้เป็นเขตอุทยานแห่งชาติ (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๘)
- (๒) แก้ไขเพิ่มเติมการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจากผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในด้านต่าง ๆ (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๐ วรรคหนึ่ง)
- (๓) แก้ไขเพิ่มเติมในการปรับปรุง ซ่อมแซม หรือการบำรุงรักษาโครงสร้างสาธารณูปโภค พื้นฐาน ตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอุทยานแห่งชาติ (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๒)
- (๔) แก้ไขเพิ่มเติมบทเฉพาะกาลเกี่ยวกับการรองรับและคุ้มครองสิทธิในที่ดินของผู้ที่ได้ ครอบครองทำประโยชน์มาก่อนการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ หรือช่วยเหลือบุคคลที่ไม่มีที่ดินทำกินและ ได้อยู่อาศัยหรือทำกินในอุทยานแห่งชาติ (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๖๔)
- (๕) แก้ไขเพิ่มเติมบทเฉพาะกาลเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการในการพิจารณาศึกษาและ การจัดทำโครงการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดทดแทนได้เพื่อแก้ปัญหาการดำรงชีพ ตามวิถีชุมชนหรือวิถีชีวิตดั้งเดิม โดยรอบบริเวณอุทยานแห่งชาติ (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๖๕)

เหตุผล

โดยที่พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ ที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันมีบทบัญญัติ บางประการไม่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน และเป็นการขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ โดยเฉพาะปัญหาการทับซ้อนระหว่างป่ากับที่ดินอยู่อาศัยหรือ ทำกินของราษฎรที่ได้ถือครองทำประโยชน์มานานจนไม่มีสภาพความเป็นป่าแล้ว ก่อให้เกิดข้อพิพาทและ ความขัดแย้งของราษฎรที่ครอบครองทำประโยชน์ที่ดินในเขตอุทยานแห่งชาติกับรัฐ และกับราษฎรด้วยกันเอง ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งปรากฏว่าพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ ที่ใช้บังคับมาเป็นเวลาห้าปีแล้วนั้น ไม่สามารถแก้ไขปัญหาดินที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติได้ ทำให้ราษฎร จำนวนมากได้รับความเดือดร้อนและสูญเสียโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิต อันเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความ เหลื่อมล้ำในสังคม สมควรที่จะต้องแก้ไขเพิ่มเติมให้เหมาะสม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

.....

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา
เป็นต้นไป

“มาตรา ๘ พื้นที่ที่จะกำหนดให้เป็นอุทยานแห่งชาติตามมาตรา ๖ ต้องมิได้เป็นที่ดินที่มีหนังสือแสดงกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองตามประมวลกฎหมายที่ดินหรือกฎหมายอื่น หรือต้องมิได้เป็นที่ดินที่มีประชาชนอยู่อาศัย ทำกินหรือครอบครองทำประโยชน์มาก่อนการกำหนดให้เป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติและได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายหรือนโยบายในการแก้ไขปัญหาสิทธิในที่ดินของรัฐบาล เว้นแต่เป็นที่ดินของหน่วยงานของรัฐ

การกำหนดอุทยานแห่งชาติในพื้นที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบ ดูแลรักษา หรือเป็นของ
หน่วยงานของรัฐ หรือมีหน่วยงานของรัฐได้รับอนุญาตให้มีการใช้หรือทำประโยชน์ ให้กรมอุทยานแห่งชาติ
สัตว์ป่า และพันธุ์พืชขอความเห็นจากหน่วยงานของรัฐนั้นก่อน

ในการเตรียมการเพื่อกำหนดให้พื้นที่บริเวณใดเป็นอุทยานแห่งชาติ การขยายอุทยานแห่งชาติ หรือการเพิกถอนอุทยานแห่งชาติไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน จะต้องเปิดเผยข้อมูลและแผนที่แนวเขตให้ ประชาชนได้รับทราบอย่างครบถ้วน จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย ชุมชน ที่เกี่ยวข้อง และผ่านความเห็นชอบของสภาเทศบาล หรือสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อพิจารณา ดำเนินการ ทั้งนี้ ตามประกาศที่รัฐมนตรีกำหนดโดยการเสนอแนะของคณะกรรมการ

ห้ามมิให้เพิกถอนอุทยานแห่งชาติไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนเพื่อนำมากำหนดเป็นวนอุทยานสวนพฤกษศาสตร์ หรือสวนรุกขชาติ”

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ” ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นรองประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ อธิบดีกรมการปกครอง อธิบดีกรมการท่องเที่ยว อธิบดีกรมป่าไม้ อธิบดีกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง อธิบดีกรมที่ดิน เลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นกรรมการ โดยตำแหน่ง และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนเจ็ดคน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญในด้านมานุษยวิทยา สังคมวิทยา สัตววิทยา สรีรวิทยามนุษย์ วนศาสตร์ ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง การท่องเที่ยว และการปกป้องคุ้มครองสิทธิที่ดิน สาขาสละหนึ่งคน เป็นกรรมการ”

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๒ แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๒ พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจอนุญาตให้บุคคลกระทำการตามมาตรา ๑๙ (๒) (๕) (๖) หรือ (๗) ได้ตามลักษณะของเขตการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติที่กำหนดไว้ โดยอยู่ในความควบคุมดูแลของพนักงานเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้ การอนุญาตดังกล่าวให้กระทำได้เฉพาะเพื่อการสำรวจ การศึกษา การวิจัย หรือการทดลองทางวิชาการ การถ่ายทำภาพยนตร์ วิดีทัศน์ หรือสารคดี การถ่ายภาพ การศึกษาธรรมชาติ การบำรุงรักษาโครงสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐาน หรือเพื่อความมั่นคงทางพลังงาน หรือการท่องเที่ยวที่เป็นประโยชน์ และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่ออุทยานแห่งชาติ

การปรับปรุง ซ่อมแซม หรือการบำรุงรักษาโครงสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานตามอำนาจและหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล หรือองค์การบริหารส่วนตำบลโดยที่ไม่ได้ขยายจากพื้นที่เดิม องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล หรือองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจกระทำการตามมาตรา ๑๙ (๒) (๕) (๖) หรือ (๗) ได้ โดยมีให้นำความตามวรรคหนึ่งมาใช้บังคับ แต่จะต้องแจ้งเป็นหนังสือต่อหัวหน้าอุทยานแห่งชาติก่อนดำเนินการไม่น้อยกว่าสามสิบวัน และการกระทำนั้นต้องอยู่ในความควบคุมดูแลของพนักงานเจ้าหน้าที่ และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่ออุทยานแห่งชาติด้วย

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการอนุญาต และการควบคุมดูแลตามวรรคหนึ่ง และวรรคสอง อายุใบอนุญาต การต่ออายุใบอนุญาต และการออกใบแทนใบอนุญาต ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ”

มาตรา ๖ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๖๔ แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๖๔ ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช สำรวจการถือครองที่ดินของประชาชนที่อยู่อาศัยหรือทำกินในอุทยานแห่งชาติแต่ละแห่งให้แล้วเสร็จภายในสองร้อยสี่สิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

เมื่อพ้นระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง และรัฐบาลมีแผนงานหรือนโยบายในการช่วยเหลือประชาชนที่ไม่มีที่ดินทำกินและได้อาศัยหรือทำกินในอุทยานแห่งชาติที่มีการประกาศกำหนดมาก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการจัดทำโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติภายในอุทยานแห่งชาติโดยมิได้สิทธิในที่ดินนั้น เสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ความเห็นชอบ โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

พระราชกฤษฎีกาตามวรรคสองต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิในที่ดินของผู้ที่ได้ครอบครองทำประโยชน์มาก่อนการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติหรือเพื่อช่วยเหลือบุคคลที่ไม่มีที่ดินทำกินและได้อาศัยหรือทำกินในอุทยานแห่งชาติ ภายใต้กรอบเวลาตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๑ เรื่อง การแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ หรือตามคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๖๖/๒๕๕๗ เรื่อง เพิ่มเติมหน่วยงานสำหรับการปราบปราม หยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ และนโยบายการปฏิบัติงานเป็นการชั่วคราวในสถานการณ์ปัจจุบัน ลงวันที่ ๑๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๗ โดยต้องจัดให้มีแผนที่แสดงแนวเขตโครงการที่จะดำเนินการซึ่งจัดทำด้วยระบบภูมิสารสนเทศหรือระบบอื่น ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกันแนบท้ายพระราชกฤษฎีกา และอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ การพิจารณาและคุณสมบัติของบุคคลที่อยู่อาศัยหรือทำกินในชุมชนภายใต้โครงการที่จะดำเนินการ หน้าที่ของบุคคลที่อยู่อาศัยหรือทำกินในชุมชนในการอนุรักษ์ พันธุ์ ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพภายในเขตพื้นที่ดำเนินโครงการ หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข การอยู่อาศัยหรือทำกิน และการสิ้นสุดการอยู่อาศัยหรือทำกิน และมาตรการในการกำกับดูแล การติดตาม และการประเมินผลการดำเนินโครงการ

ในกรณีบุคคลที่อยู่อาศัยหรือทำกินได้ครอบครองที่ดิน ก่อสร้าง แผ้วถาง หรือกระทำด้วยประการใด ๆ ให้เสื่อมสภาพหรือเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ไปจากเดิม เก็บหา นำออกไป กระทำด้วยประการใด ๆ ให้เป็นอันตราย หรือทำให้เสื่อมสภาพ ซึ่งไม้ ดิน หิน กรวด หวาย แร่ ปิโตรเลียม หรือทรัพยากรธรรมชาติอื่น หรือกระทำการอื่นใดอันส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ ความหลากหลายทางชีวภาพ หรือทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม หรือนำหรือปล่อยสัตว์ ในเขตพื้นที่โครงการตามพระราชกฤษฎีกาที่ตราขึ้นตามมาตรานี้ หากการกระทำดังกล่าวเป็นไปเพื่อการดำรงชีพอย่างเป็นปกติสุข และได้ปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการแล้ว ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

หากชุมชนใดไม่ยินยอมเข้าร่วมโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์และดูแลรักษา ทรัพยากรธรรมชาติภายในอุทยานแห่งชาติ หรือกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ไม่อาจดำเนินการ จัดทำโครงการดังกล่าวได้ตามวรรคสอง ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช หรือเทศบาล หรือ องค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดทำหลักฐานควบคุมแนวเขตแปลงที่ดินเป็นรายบุคคลหรือ รายชุมชนพร้อมเงื่อนไขการใช้ประโยชน์ มอบให้แก่ผู้ที่ได้รับการสำรวจตามวรรคหนึ่งไว้ และอาจตกลงกับ ชุมชนเพื่อจัดทำโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ การส่งเสริมอาชีพ หรือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนภายในเขตอุทยานแห่งชาติด้วยก็ได้”

มาตรา ๗ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๖๕ แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๖๕ เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์ พันธุ์ บำรุงรักษา และควบคุมการใช้ประโยชน์ ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติ ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช สํารวจ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับประเภทและชนิดของทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้ในอุทยานแห่งชาติ

ในกรณีที่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เห็นเองหรือมีประชาชนในท้องถิ่นร้องขอ ว่าพื้นที่ในอุทยานแห่งชาติตามวรรคหนึ่งแห่งใด มีทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้ตามฤดูกาล ที่มีศักยภาพเหมาะสมและเพียงพอในการเก็บหาหรือการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาตินั้นโดยไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพธรรมชาติ สัตว์ป่า ความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบนิเวศ และเป็นกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อแก้ไขปัญหาการดำรงชีพตามวิถีชุมชนหรือวิถีชีวิตดั้งเดิมที่อยู่โดยรอบบริเวณอุทยานแห่งชาติ ดังกล่าว ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการเสนอรัฐมนตรีเพื่อ จัดทำโครงการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนในอุทยานชาตินั้นเป็นประกาศกระทรวง เสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ความเห็นชอบ และให้มีแผนที่แสดงแนวเขตโครงการที่จะดำเนินการซึ่งจัดทำด้วย ระบบภูมิสารสนเทศหรือระบบอื่นซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงแนบท้ายประกาศกระทรวงนั้นด้วย

เพื่อประโยชน์ในการควบคุมและบริหารจัดการการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ในอุทยานแห่งชาติ โครงการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนที่จะดำเนินการภายใต้ประกาศ กระทรวงตามวรรคสอง จะต้องสอดคล้องกับนโยบายการจัดการอุทยานแห่งชาติ และแผนการบริหารจัดการ พื้นที่อุทยานแห่งชาติแห่งนั้น และอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การพิจารณาและคุณสมบัติ ของบุคคลที่จะได้รับอนุญาตภายใต้โครงการที่จะดำเนินการ หน้าที่ของบุคคลที่ได้รับอนุญาตในการอนุรักษ์ พันธุ์ ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพภายในเขตพื้นที่ ดำเนินโครงการ ประเภท ชนิด จำนวน หรือปริมาณของทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้ ตามฤดูกาลที่อนุญาตให้เก็บหาหรือใช้ประโยชน์ช่วงระยะเวลาดำเนินการที่เหมาะสม มาตรการตรวจสอบและ ควบคุมผลกระทบ และการฟื้นฟูสภาพพื้นที่หรือทรัพยากรธรรมชาติ หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข การอนุญาตการเก็บหาหรือการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และการสิ้นสุดการอนุญาต มาตรการ ในการกำกับดูแล การตรวจสอบการติดตาม การควบคุมผลกระทบและการฟื้นฟูสภาพพื้นที่หรือ ทรัพยากรธรรมชาติ และการประเมินผลการดำเนินโครงการ และแนวทางในการลดการพึ่งพิงการใช้ ทรัพยากรธรรมชาติดังกล่าวในเขตพื้นที่ดำเนินโครงการ

การเก็บหาหรือการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้ ตามฤดูกาลของบุคคลที่ได้รับอนุญาตในเขตพื้นที่โครงการตามประกาศกระทรวงที่ออกตามมาตรานี้ หากเป็น การเก็บหาหรือการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติตามประเภท ชนิด และจำนวนตามที่ได้รับอนุญาต และเป็นไปเพื่อการดำรงชีพอย่างเป็นปกติธุระ และได้ปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยความ เห็นชอบของคณะกรรมการแล้ว ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

มาตรา ๘ ให้คณะกรรมการอุทยานแห่งชาติซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ คงอยู่ในตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ต้องไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

.....

.....

บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญ
ของร่างพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ (ฉบับที่ ..)
พ.ศ.

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกับคณะได้เสนอร่างพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ต่อสภาผู้แทนราษฎร และได้จัดทำบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๑๑๐ ดังต่อไปนี้

๑. เหตุผลและความจำเป็นในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ

โดยที่พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ ที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันมีบทบัญญัติบางประการไม่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน และเป็นการขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ โดยเฉพาะปัญหาการทับซ้อนระหว่างป่ากับที่ดินอยู่อาศัยหรือทำกินของราษฎรที่ได้ถือครองทำประโยชน์มานานจนไม่มีสภาพความเป็นป่าแล้ว ก่อให้เกิดข้อพิพาทและความขัดแย้งของราษฎรที่ครอบครองทำประโยชน์ที่ดินในเขตอุทยานแห่งชาติกับรัฐ และกับราษฎรด้วยกันเอง ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งปรากฏว่าพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ ที่ใช้บังคับมาเป็นเวลาห้าปีแล้วนั้น ไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่ดินที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติได้ ทำให้ราษฎรจำนวนมากได้รับความเดือดร้อนและสูญเสียโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิต อันเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในสังคม จึงมีความจำเป็นที่จะต้องทำการแก้ไขเพิ่มเติมให้เหมาะสม

๒. สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ

๒.๑ กำหนดให้พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป (ร่างมาตรา ๒)

๒.๒ กำหนดให้ยกเลิกความในมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ และให้ใช้ความว่า “พื้นที่ที่จะกำหนดให้เป็นอุทยานแห่งชาติตามมาตรา ๖ ต้องมีได้เป็นที่ดินที่มีหนังสือแสดงกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองตามประมวลกฎหมายที่ดินหรือกฎหมายอื่น หรือต้องมีได้เป็นที่ดินที่มีประชาชนอยู่อาศัย ทำกินหรือครอบครองทำประโยชน์มาก่อนการกำหนดให้เป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติและได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายหรือนโยบายในการแก้ไขปัญหาสิทธิในที่ดินของรัฐบาล เว้นแต่เป็นที่ดินของหน่วยงานของรัฐ หากปรากฏว่ามีพื้นที่ทับซ้อนกับที่ดินของประชาชนอยู่อาศัย ทำกินหรือครอบครองทำประโยชน์มาก่อนการกำหนดให้เป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติ หรือได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายหรือนโยบายแก้ไขปัญหาที่ดินของรัฐบาล จะต้องแก้ไขให้แล้วเสร็จก่อน

การกำหนดอุทยานแห่งชาติในพื้นที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบ ดูแลรักษา หรือเป็นของหน่วยงานของรัฐ หรือมีหน่วยงานของรัฐได้รับอนุญาตให้มีการใช้หรือทำประโยชน์ ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชขอความเห็นจากหน่วยงานของรัฐนั้นก่อน

ในการเตรียมการเพื่อกำหนดให้พื้นที่บริเวณใดเป็นอุทยานแห่งชาติ การขยายอุทยานแห่งชาติ หรือการเพิกถอนอุทยานแห่งชาติไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน จะต้องเปิดเผยข้อมูลและแผนที่แนวเขตให้ประชาชนได้รับทราบอย่างครบถ้วน จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย ชุมชนที่เกี่ยวข้อง และผ่านความเห็นชอบของสภาเทศบาลหรือสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อพิจารณาดำเนินการ ทั้งนี้ ตามประกาศที่รัฐมนตรีกำหนดโดยการเสนอแนะของคณะกรรมการ

ห้ามมิให้เพิกถอนอุทยานแห่งชาติไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนเพื่อนำมากำหนดเป็นวนอุทยาน สวนพฤกษศาสตร์ หรือสวนรุกขชาติ” แทนข้อความเดิม (ร่างมาตรา ๓)

๒.๓ กำหนดให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ ในส่วนของการแก้ไขที่มาของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและให้ใช้คำว่า “กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนเจ็ดคน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญในด้านมานุษยวิทยา สังคมวิทยา สิทธิมนุษยชน วนศาสตร์ ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง การท่องเที่ยว และการปกป้องคุ้มครองสิทธิที่ดิน สาขาสละหนึ่งคน เป็นกรรมการ” แทนข้อความเดิม ส่วนกรรมการโดยตำแหน่งอันยังคงเดิม (ร่างมาตรา ๔)

๒.๔ กำหนดให้เพิ่มความว่า “การปรับปรุง ซ่อมแซม หรือการบำรุงรักษาโครงสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานตามอำนาจและหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล หรือองค์การบริหารส่วนตำบลโดยที่ไม่ได้ขยายจากพื้นที่เดิม องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล หรือองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจกระทำการตามมาตรา ๑๙ (๒) (๕) (๖) หรือ (๗) ได้ โดยมีให้นำความตามวรรคหนึ่งมาใช้บังคับ แต่จะต้องแจ้งเป็นหนังสือต่อหัวหน้าอุทยานแห่งชาติก่อนดำเนินการไม่น้อยกว่าสามสิบวัน และการกระทำนั้นต้องอยู่ในความควบคุมดูแลของพนักงานเจ้าหน้าที่ และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่ออุทยานแห่งชาติด้วย” เป็นวรรคสองของมาตรา ๒๒ แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ (ร่างมาตรา ๕)

๒.๕ กำหนดให้ยกเลิกความในวรรคสามของมาตรา ๖๔ แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ และใช้คำว่า “พระราชกฤษฎีกาตามวรรคสองต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิในที่ดินของผู้ที่ได้ครอบครองทำประโยชน์มาก่อนการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติหรือเพื่อช่วยเหลือบุคคลที่ไม่มีที่ดินทำกินและได้อยู่อาศัยหรือทำกินในอุทยานแห่งชาติ ภายใต้กรอบเวลาตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ เรื่อง การแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ หรือตามคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๖๖/๒๕๕๗ เรื่อง เพิ่มเติมหน่วยงานสำหรับการปราบปราม หยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ และนโยบายการปฏิบัติงานเป็นการชั่วคราวในสถานการณ์ปัจจุบัน ลงวันที่ ๑๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๗ โดยต้องจัดให้มีแผนที่แสดงแนวเขตโครงการที่จะดำเนินการซึ่งจัดทำด้วยระบบภูมิสารสนเทศหรือระบบอื่นซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกันแนบท้ายพระราชกฤษฎีกา และอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การพิจารณาและคุณสมบัติของบุคคลที่อยู่อาศัยหรือทำกินในชุมชนภายใต้โครงการที่จะดำเนินการ หน้าที่ของบุคคลที่อยู่อาศัยหรือทำกินในชุมชนในการอนุรักษ์ ปันฟู ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพภายในเขตพื้นที่ดำเนินโครงการ หลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขการอยู่อาศัยหรือทำกิน และการสิ้นสุดการอยู่อาศัยหรือทำกิน และมาตรการในการกำกับดูแล การติดตาม และการประเมินผลการดำเนินโครงการ” แทนข้อความเดิม (ร่างมาตรา ๖ วรรคสาม)

๒.๖ กำหนดให้เพิ่มความเป็นวรรคห้าของมาตรา ๖๔ แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ และใช้คำว่า “หากชุมชนใดไม่ยินยอมเข้าร่วมโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติภายในอุทยานแห่งชาติ หรือกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ไม่อาจดำเนินการจัดทำโครงการดังกล่าวได้ตามวรรคสอง ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช หรือเทศบาล หรือองค์การบริหารส่วนตำบลจัดทำหลักฐานควบคุมแนวเขตแปลงที่ดินเป็นรายบุคคลหรือรายชุมชนพร้อมเงื่อนไขการใช้ประโยชน์ มอบให้แก่ผู้ที่ได้รับการสำรวจตามวรรคหนึ่งไว้ และอาจตกลงกับชุมชนเพื่อจัดทำโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ การส่งเสริมอาชีพหรือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนภายในเขตอุทยานแห่งชาติด้วยก็ได้” (ร่างมาตรา ๖ วรรคห้า)

๒.๗ กำหนดให้ยกเลิกความมาตรา ๖๕ แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ และใช้ความว่า “เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์ พันธุ์ บำรุงรักษา และควบคุมการใช้ประโยชน์ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติ ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช สํารวจ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับประเภทและชนิดของทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้ในอุทยานแห่งชาติ

ในกรณีที่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เห็นเองหรือมีประชาชนในท้องถิ่นร้องขอว่าพื้นที่ในอุทยานแห่งชาติตามวรรคหนึ่งแห่งใด มีทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้ตามฤดูกาลที่มีศักยภาพเหมาะสมและเพียงพอในการเก็บหาหรือการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาตินั้นโดยไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพธรรมชาติ สัตว์ป่า ความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบนิเวศ และเป็นกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการเสนอรัฐมนตรีเพื่อจัดทำโครงการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนในอุทยานแห่งชาตินั้นเป็นประกาศกระทรวงเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ความเห็นชอบ และให้มีแผนที่แสดงแนวเขตโครงการที่จะดำเนินการซึ่งจัดทำด้วยระบบภูมิสารสนเทศหรือระบบอื่นซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงแนบท้ายประกาศกระทรวงนั้นด้วย

เพื่อประโยชน์ในการควบคุมและบริหารจัดการการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ในอุทยานแห่งชาติ โครงการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนที่จะดำเนินการภายใต้ประกาศกระทรวงตามวรรคสองจะต้องสอดคล้องกับนโยบายการจัดการอุทยานแห่งชาติ และแผนการบริหารจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติแห่งนั้น และอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การพิจารณาและคุณสมบัติของบุคคลที่จะได้รับอนุญาตภายใต้โครงการที่จะดำเนินการ หน้าที่ของบุคคลที่ได้รับอนุญาตในการอนุรักษ์พันธุ์ ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพภายในเขตพื้นที่ดำเนินโครงการ ประเภท ชนิด จำนวน หรือปริมาณของทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้ตามฤดูกาลที่อนุญาตให้เก็บหาหรือใช้ประโยชน์ช่วงระยะเวลาดำเนินการที่เหมาะสม มาตรการตรวจสอบและควบคุมผลกระทบ และการฟื้นฟูสภาพพื้นที่หรือทรัพยากรธรรมชาติ หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการอนุญาต การเก็บหาหรือการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และการสิ้นสุดการอนุญาต มาตรการในการกำกับดูแล การตรวจสอบการติดตาม การควบคุมผลกระทบและการฟื้นฟูสภาพพื้นที่หรือทรัพยากรธรรมชาติ และการประเมินผลการดำเนินโครงการ และแนวทางในการลดการพึ่งพิงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติดังกล่าวในเขตพื้นที่ดำเนินโครงการ

การเก็บหาหรือการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้ตามฤดูกาลของบุคคลที่ได้รับอนุญาตในเขตพื้นที่โครงการตามประกาศกระทรวงที่ออกตามมาตรา ๖๕ หากเป็นการเก็บหาหรือการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติตามประเภท ชนิด และจำนวนตามที่ได้รับอนุญาต และเป็นไปเพื่อการดำรงชีพอย่างเป็นปกติธุระ และได้ปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการแล้ว ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ” แทนข้อความเดิม (ร่างมาตรา ๗)

๒.๘ กำหนดให้คณะกรรมการอุทยานแห่งชาติซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ คงอยู่ในตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ต้องไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ (ร่างมาตรา ๘)